

Avtor se pri dataciji naslanja na bronasto fibulo tipa Almgren 43. Zanesljivih najdb o tem, kdaj je grobišče prenehalo, za sedaj ni. Po avtorjevem mnenju spada na lončarskem vrtenju delana keramika zvečine v IV. stoletje. Prostorčno delana keramika III. faze bi zopet v Očkovu mogla priti v poštev že na začetku selitve narodov, t. j. pod konec IV. stoletja ali pa šele po odhodu Kvadrov. Avtor sodi, da se je samo del Kvadrov odselil iz Očkova, medtem ko je domorodno prebivalstvo, ki je bilo šele nedavno podjarmljeno, in del Kvadrov ostal. Zaradi nemirnih časov pa niso več mogli izdelovati keramiko na nekdanji višini ter so prešli na izdelovanje prostorčnih bolj grobih izdelkov. Glede na to in glede na nekatere druge elemente je po mnenju avtorja grobišče vsaj delno segalo tudi še v V. stoletje. Zanimivo je, da domačega prebivalstva, ki je bilo tu, avtor ne more etnično opredeliti in ga označuje kot »neznano«. Mnogi avtorjevi sklepi so izredno zanimivi, vendar bo potrebno o nekaterih tu naznačenih domnevah še razpravljati.

O portretni glavi neznane provenience, ki je danes v muzeju v Bratislavi, piše Oldřich Pelikán. Glava je bila nabavljena po vojni, pripada nekemu poprsju ali kipu. Avtor jo glede na analogije pripisuje Caracali. Zaradi nekaterih posebnosti bi glava mogla biti posmrtni portret. Ne predstavlja pa po avtorjevem mnenju prvovrstnega dela.

Drugi članek istega avtorja obravnava relief, ki je danes v Mestnem muzeju v Bratislavi. Avtor ugotavlja, da bi naj ta relief bil iz Carnuntuma. Poleg tega ga identificira tudi z že objavljenim reliefom iz istega najdišča, ki je bil doslej označen kot izgubljen. Avtor je, primerjajoč sliko izgubljenega reliefa, ki je natisnjen v vseh delih v Carnuntu in ki predstavlja Neptuna in Victorijo, prišel do sklepa, da je relief v Bratislavi v resnici izgubljeni relief. Datira ga v drugo polovico III. stoletja, dopušča pa tudi možnost, da bi mogel biti iz prve polovice IV. stoletja.

Izredno zanimiva je tudi razprava o szeletieniu (Problematika szeletieniu), ki jo je napisal Vértés László. Avtor pod szeletienom razume izdelke skupin, ki so se neposredno razvile iz starejšega paleolitika in ki so zajemale prebivalce prvenstveno srednje visokih planin, stanujoč v jamah in lovečih jamske medvede. Glavno lovsko orožje je bilo kopje z listasto konico (Blattspitze). Te skupine so v času svojega razvoja prišle v stik z drugimi, kakor so bili nosilci lokalnega perigordiena, nosilci aurignaciena in nosilci gravettiena. Avtor sodi, da je najbolj čista oblika kulture szeletiena ohranjena v pogorju Bükk.

Na koncu zvezka sta dve recenziji, od katerih je eno napisal O. Pelikán o knjigi E. Swobode, Carnuntum, Seine Geschichte und Denkmäler, drugo pa Š. Janšak o Régészeti kézikönyv I. Gyakorlati régészet. Za nas je zanimiva posebno druga recenzija, ki obravnava kolektivni priročnik o praktični arheologiji, predvsem zato, ker originalnega dela doslej nismo prejeli. J. Korošec

Josip Korošec: Arheološke ostaline v Predjami, Razprave IV/1, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 1956, 64 str., 49 tabel, 1 plan in angleški povzetek.

V vrsto monografij arheološke vsebine, ki jih je doslej izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, sodi tudi najnovejša razprava prof. Korošca, ki obravnava arheološki material, najden v Predjami. Gradivo, ki je odkrito v jami v Predjami, je zanimivo predvsem zaradi delne kontinuitete v nastanitvi tega jamskega dela od konca neolitika pa do vključno srednjega veka.

V uvodnem delu svoje razprave podaja avtor historiat izkopavanj v tej jami. O teh poročih v krajšem članku Ugo di Windisch-Graetz. Podatki o samem delu so zelo pomanjkljivi. Napravljene so bile le tri sonde, leta 1952. so nadaljevali z izkopavanji, ki so bila večjega obsega. Izkopavali so v takoiimenovanem »konjskem hlevu« od vhoda proti takoiimenovanemu »golobjemu zidu«. Ves prostor so razdelili v 18 kvadrantov po 4 m². Iz Windisch-Graetzovih zapiskov vidimo, da je vso plast razdelil na 4 stratume. Njegovi podatki pa niso popolnoma zanesljivi, ker je plast razdelil idealno, poleg tega pa je bil ta del jame že večkrat prekopan ter najdbe niso več »in situ«. Tretja izkopavanja so se vršila 1941. leta, četrta pa v letih 1942 in 1945. Rezultate teh izkopavanj avtor podaja v poglavju »Kulturne plasti«. Tedanji vodja izkopavanja Ferenčak je

celotno plast razdelil v VII stratumov, kar pa po mnenju avtorja ni realno. Prekopanih je bilo 25 kvadrantov, od katerih pa niso vsi stratigrafsko enaki. Avtor prihaja do sklepa, da bi se danes mogla vsa plast razdeliti na osnovi materiala in ustrežajočih podatkov na 2 stratuma, in sicer na zgornjega srednjeveškega in tik pod njim ležečega rimskega ter na drugi, prazgodovinski stratum. Obā deli črna pooglenela proga, ki je na globini 40—60 cm. Pooglenela proga sodi po Ferencakovih podatkih v konec njegovega stratuma IV. Kulturna plast je v glavnem strnjena, medtem ko so skoraj v vseh stratumih v raznih kvadrantih tudi tanjše plasti ogljenine, ki pa so verjetno v zvezi s posameznimi ognjišči.

V tretjem delu obravnava avtor gradbene in druge objekte ter grobove v jami. Windisch-Graetz poroča o neki veliki stavbi, ki naj bi imela kupolasto obliko, vendar so vsi podatki zelo skromni in nezanesljivi, da bi mogli v tem objektu videti celo nekako lončarsko peč. Avtor omenja tudi najdene ostanke v zemljo zabitih kolov, katerih funkcija pa danes ni jasna. V plasteh so našli tudi več skeletov, oziroma delov človeških skeletov. Njihovo časovno pripadnost pa danes ni mogoče identificirati, ker gre v glavnem za posamezne dele skeletov, ki so brez pridatkov.

V poglavju »Kulturno gradivo« obravnava avtor eneolitni in bronastodobni material pod eno točko, ker materiala obeh period na osnovi gradiva, ki danes obstaja, ni mogoče deliti. Obravnava tehniko izdelave, oblike posod, ornamentiko, teži in vretenca, kamenito orodje in orožje, koščeno in roženo orodje in orožje ter nakit in okrasne predmete. Kovinski predmeti so problematični zaradi slabih ali netočnih stratigrafskih podatkov. Sodijo pa verjetno v bolj oddaljeno dobo. V odstavku »Železna doba« avtor prav tako obravnava kulturno gradivo in sicer keramiko, koščeno in roženo orodje, kameno orodje in orožje, dalje nakitne in kovinske predmete. Rimska doba je obravnavana po istem principu kot prvi dve, le da avtor omenja še novce, ki jih je bilo najdenih veliko število. Da je bil zastopan v tej jami srednji vek, je prav tako nekaj materialnih dokazov. Obstaja več keramičnih objektov, ki pripadajo IV gradiščanski periodi, to je od X. stol. dalje. Materiala, ki bi zastopala takozvano slovansko dobo ali zgodnji srednji vek, pa žal ni.

V sklepu daje avtor celoten pregled in prihaja do zaključka, da je bila jama, od kar je bila prvič naseljena, tudi večkrat opuščena zaradi neznanih vzrokov. Material priča, da je bila naseljena v vseh periodah od konca neolitika naprej, čeprav v posameznih periodah samo malo časa, in to ali kot refugium ali pa začasno bivališče. Kostni ostanke živali nam dajejo vpogled v ekonomiko prebivalcev te jame. Omembe vredne so tudi velike količine raznih žitaric, ki so se pojavljale posebno močno v ogljeni in nad ogljeno plastjo.

Razprava nam daje vpogled ne samo v gradivo najdeno v Predjami, temveč nam daje preliminarno tudi sliko življenja v ostalih kraških jamah, za katere danes ni mogoče dati pravilne ocene zaradi pomanjkljivih raziskav. Na podlagi novih raziskav v drugih kraških jamah in na podlagi podobnih objav bi bilo marsikakšno vprašanje rešeno, ki je danes še nejasno.

Tatjana Bregant

Paul Karnitsch: Die verzierte sigillata von Lauriacum, Forschungen in Lauriacum, Band 5, Linz 1955, str. 48 in 102 tabele.

Institut für Landeskunde von Oberösterreich je pod vodstvom W. A. Jannyja, H. Vetterja in A. Kloibera pričel z izdajanjem serije znanstvenih razprav o Lauriacumu pod imenom Forschungen in Lauriacum. Kot tretji zvezek te serije je izšla razprava P. Karnitscha o sigillati. Iz gradiva, izkopanega in zbranega v Lorch-Ennsu, je avtor skušal izluščiti vsa historično in gospodarsko važna dejstva. Da bi bilo gradivo bolj umevno, ga je razdelil po antičnih produkcijskih centrih, ki so prodajali svoje izdelke v taboru in canabah Lauriacuma.

V uvodu omenja avtor arretinsko sigillato, toda bolj kot začetek ga zanima konec bogate industrije. Arretinskih izdelkov v Lauriacumu niso našli. V Enns so pošiljali sigillato padski mojstri, ki so leta 25 zamenjali arretinske. Eksport iz teh padskih krajev je bil kratkotrajen, nekako v času Tiberija in Klavdija. Padskih posod so našli v Lauriacumu malo. Vendar že na osnovi teh fragmentov lahko sklepamo na zgodnjo naselitev. Verjetno so Rimljani že v Tiberijevem,